

Møte for lukkede dører
fredag den 26. februar 1954 kl. 13.

President: Gerhardsen.

Dagsorden:

Innstilling fra den forsterkede skog-, vassdrags- og industrikomite om hjemkjøp av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab (innst. S.B.).

Etter forslag av presidenten besluttetes enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer, samt sekretær i Industridepartementets juridiske kontor, Hans-Ludvig Dehli, gis adgang til møtet.

Saken i sin alminnelighet ble undergitt debatt.

Ingvaldsen: Den forsterkede skog-, vassdrags- og industrikomite er ikke enig når det gjelder denne sak. Det er et mindretall bestående av Evju, Ingvaldsen, Knudson, Lersbryggen og Rostoft, som forbeholder seg å ta opp forslag om at proposisjonen ikke bifalles, og jeg skal få lov til nærmere å begrunne dette standpunkt.

Dette kan kanskje ikke sies å være noen særlig stor sak, det dreier seg om en bevilgning på 2 millioner kroner, men bevilgningen skal gå til et nokså særeget formål, nemlig til underhånden og i hemmelighet å kjøpe opp aksjer i Norsk Hydro. Staten har jo allerede etter krigen, gjennom overtagelse av fiendtlig eiendom, fått en meget stor interesse i Hydro, og etter hva det opplyses i proposisjonen, har nå staten 47,4 % av aksjene. Dessuten er det en norsk gruppe utenom staten som har 8,6 %, - altså tilsammen adskillig over 50 % av aksjene. Og de aksjene som denne gruppen har, de er bundet av en klausul, således at de bare kan selges til staten. Det er altså hevet over enhver tvil at norske interesser behersker hele selskapet på generalforsamlingen, og i praksis vil også staten med sine 47,4 % gjøre det. Det er derfor ikke noe nasjonalt behov eller nødvendighet for å øke andelen av aksjer på norske hender. Som forholdene ligger an i dag, med mangel på utenlandsk kapital - vi har stadig hørt at man vil søke å skaffe utenlandsk kapital til landet - virker det også som om man her tar på seg en helt unødvendig utgift når man vil benytte 2 millioner kroner, som må utredes i utenlandsk valuta, til å kjøpe inn aksjer.

Det er vel ikke tvil om at det som ligger til grunn her, det er et ønske fra Arbeiderpartiet om at staten så snart som

mulig skal få minst 50 % av aksjene. Formålet er rent, skal vi si sosialistisk, og det sier seg selv at iallfall det parti som jeg har den ære å tilhøre, ikke vil være med på noe slikt.

Jeg vil også tilføye at etter nyttår har vi flere ganger fått høre at Arbeiderpartiet og Regjeringen gjerne vil samarbeide med opposisjonen i store og alvorlige saker, hvor utvilsomt Regjeringens egenrådige politikk i høy grad hittil har bidratt til å skape vanskeligheter, - og jeg tror også at opposisjonen vil strekke seg meget langt i et slikt samarbeid. Men jeg synes da også at det er meget lite heldig og hensynsfullt fra Arbeiderpartiets side, i en slik hemmelig sak som denne - som altså ikke kan benyttes politisk hverken av det ene eller det annet parti - å trumfe igjennom en sådan rent partipolitisk prestisjesak.

Jeg tillater meg derfor å ta opp forslag om at proposisjonen ikke bifalles.

Knut Strand: Norsk Hydro er eit av dei største selskap vi har i landet vårt, og eg ser det slik, at det vilde vera uheldig om utanlandsk kapital skulde få store økonomiske interesser i dette selskapet. Eg ser det slik, at det vilde vera det tryggaste for norske interesser at mest mogeleg av aksjekapitalen kom på norske hender. Difor finn eg at eg må gå med på det framlegget som her ligg føre frå fleirtalet i nemnda.

Men ein fraksjon i nemnda, representantane for Kristeleg folkeparti og Venstre, ser det slik, at dei aksjane som vert innkjøpt, dei bør det vera høve for arbeidarar og tenestemenn, og eventuelt også andre norske borgarar, til å få kjøpa. Norsk Hydro har no vori leia på ein framifrå måte, og det er ingen grunn til å tru at leiinga av dette selskapet vil bli betre om staten får aksjemajoriteten i selskapet. I det heile ser vi ikkje det som hovudsaka, vi ser det slik at det viktigaste spørsmålet er at mest mogeleg av aksjekapitalen blir på norske hender.

Ut frå det som eg her har sagt, vil eg rå til at tilrådinga blir vedteken. Men eg vil då oppmoda Regjeringa om å greia ut spørsmålet om å selja desse aksjanae som blir innkjøpte, til arbeidarar og tenestemenn ved verksemda, og eventuelt òg til andre norske statsborgarar. Eg ser det rettast at spørsmålet blir greidd ut, for di det her blir eit spørsmål om kva kurs desse aksjane skal seljast til, om ein arbeidar skal få kjøpa ein eller fleire aksjar osb., og av den grunn vil det vera den tryggaste framgangsmåten at Regjeringa greier ut spørsmålet, og at det då seinare blir lagt fram for Stortinget.

No har dette spørsmålet vori oppe tidlegare, og det har òg vori under førehaving i Industridepartementet i 1950. Det vil då kanskje vera av interesse å få høyra korleis den saka ligg til no, og om ein er komen nærare med ei utgreiing i dette spørsmålet.

Lars Evensen (komiteens formann og ordfører): Dette er en sak som er godt kjent for de stortingsmenn som har vært medlemmer i tidligere sesjoner. Den har vært behandlet ved flere tilfelle, og oppfatningene har tidligere stort sett vært samlet. Det har vært noen avvikende meninger på litt forskjellige premisser, men ved voteringene har man stort sett stått samlet om denne saken, at det ville være av den aller største betydning at staten, norske interesser, fikk større innflytelse i og kontroll med Hydro. Det er vårt største industriforetak. Det spiller en dominerende rolle i hele vårt produksjonsliv, i vår eksport og for å tilgodese vitale norske næringsinteresser. Etter krigen er det investert flere hundre millioner kroner der, og i alt vesentlig ved spesielle avtaler mellom staten og bedriften. Det er ikke kommet noen ny utenlandsk kapital inn i Hydro etter krigen.

Jeg fester også oppmerksomheten ved at Hydro forbruker omkring 20 pst. - kanskje vel 20 pst. - av landets totale kraftproduksjon. De har omkring 350 000 kw maskininstallasjon ved sine kraftverker, som ikke, så vidt jeg husker, kommer inn under konsesjonsbestemmelsene, og dessuten har de jo store kraftmengder fra statens kraftverk. Jeg bare nevner dette for å få klart hvilken betydning det har for landet at de norske interessene er størst mulig. Jeg ser ikke dette som noen prestisjesak for Arbeiderpartiet, men som en stor nasjonal sak for dagens og fremtidens økonomiske politikk.

Når det gjelder valutasituasjonen, som særlig hr. Ingvaldsen var inne på, er det riktig at den er vanskelig, men den er ikke noe særlig vanskeligere nå enn den har vært ved tidligere tilfelle, når vi har tatt standpunkt til lignende saker, som kjøp av aksjer i Hydro. Valutasituasjonen var ikke noe bedre det året vi ga et privat selskap dollarvaluta til å kjøpe hjem National Industri, hvor staten jo senere fikk 20 pst. av aksjene. Den var ikke noe bedre det året Stortinget, så vidt jeg husker, enstemmig gikk inn for at en skulle kjøpe hjem Dunderlandsfeltene. Det er altså store nasjonale hensyn som har ligget til grunn, og som vi stort sett har stått samlet om tidligere, og det er det som også nå ligger til grunn for tilrådingen fra flertallet i komiteen.

Så er det det spørsmålet som komiteens medlemmer hr. Kvamme og hr. Strand har tatt opp, at man burde selge disse aksjene videre til norske borgere og til arbeiderne i Hydro. Kursen på de aksjene som er kjøpt, ligger jo langt under kursen på Hydros aksjer i Norge. Om vi tar en gjennomsnittspris for de aksjene som er kjøpt - dels har de vel vært innkjøpt til pari, og dels de siste årene noe høyere, la oss si det dreier seg om 250-260 kroner, og kursen i Norge er 370-380 kroner pr. aksje - er det klart at man ikke kan selge aksjene igjen her hjemme. Enten måtte da staten ta en stor kursgevinst og selge etter dagens kurs, eller belegge dem med en klausul, og det tror jeg vil skape

store vanskeligheter. Når det gjelder arbeiderne ved Hydro, har jeg aldri kunnet konstatere at de har hatt noen særlig interesse av å eie aksjer i Norsk Hydro. Den tid jeg fungerte som industriminister, hadde jeg et møte med representanter for alle de organisasjoner som er representert ved Hydro, fra ingeniørenes til arbeidernes. Det var bare enkelte av disse representantene som ga uttrykk for ønske om aksjer, mens de andre ga uttrykk for at de mente at staten burde ha disse aksjene. Senere ble Hydro anmodet om å utrede spørsmålet om arbeideraksjer i henhold til aksjelovens bestemmelser. Denne saken tror jeg ikke er ferdig utredet, men der er jo full adgang til, i henhold til aksjeloven, å åpne mulighet for arbeidere og funksjonærer til å få aksjer i bedriften, og det kan sikkert gjennomføres hvis et alminnelig ønske om det er til stede.

Asbj. Solberg: Det var i møte den 5. juli 1947 at Stortinget for første gang vedtok å kjøpe, eller rettere sagt vedtok å overta, en større aksjepulje i Norsk Hydro, 44,4 prosent. Antallet ble, så vidt jeg vet, senere redusert ved en overenskomst med Persilfabrikkens tidligere eiere, men er ved nye kjøp kommet opp i 47,4 prosent igjen. Det vil i praksis si at med så mange aksjer på én hånd har staten aksjemajoriteten i Norsk Hydro i dag.

Jeg har hele tiden sett det som riktig å kjøpe hjem alle utbudte Hydroaksjer på utenlandske hender, og vil også denne gang stemme for at de foreslåtte 2 millioner kroner blir bevilget, selv om det blir et økt valutabehov ved det.

Til å begynne med antydte jeg at 19,4 prosent av de 44,4 prosentene burde tilbys bedriftens arbeidere og funksjonærer. De 2 millionene som det i dag er spørsmål om å bevilge, bør bevilges, men under den bestemte forutsetning at de aksjer som kjøpes, selges til arbeidere, funksjonærer eller andre interesserte, slik som hr. Knut Strand nevnte, etter den gjennomsnittskurs som staten selv betaler for dem. Det kan ikke være nødvendig for staten å kjøpe flere aksjer nå. Vi vet hvilken betydning det har for enhver å være økonomisk interessert og engasjert i den bedriften en arbeider ved. Det er en del av arbeiderne ved Norsk Hydro - slik som tidligere statsråd Evensen nevnte - som er interessert i å kjøpe aksjer. Hydro har opprettet en slags spareordning for sine arbeidere, og mange, i første rekke eldre arbeidere, har anbragt store beløp der til forholdsvis høy rente, penger som de vil kunne bruke til aksjekjøp og derved oppnå enda bedre avkastning av pengene enn ved spareordningen.

Den 4. mai 1950 vedtok Stortinget enstemmig følgende forslag til Regjeringen:

«Aksjene tilbys bedriftens arbeidere og funksjonærer for en gjennomsnittskurs beregnet etter det staten sjøl betaler.»

Daværende statsråd Evensen gikk den gangen med på å få spørsmålet utredet, og i Dokument nr. 11 for 1951 kan en finne at saken har vært behandlet i et møte med

representanter for arbeider- og funksjonærforeninger, godkjent av Norsk Hydro. Senere er saken også forelagt LO. Om det foreligger noe svar eller noen betenkning, vet jeg ikke. Men dette har så mye for seg at Regjeringen bør legge forholdene gunstigst mulig til rette for de interesserte, og da ikke bare for arbeidere og funksjonærer ved Norsk Hydro, men også ved andre statsbedrifter.

Her bør staten gå foran med et godt eksempel, om det kunne føre til at også private kunne komme på i større utstrekning enn hittil å etablere en liknende ordning. Det er på disse premisser at jeg vil stemme for den foreslåtte bevilgning i dag.

Kvamme: Eg kan stort sett seia meg samd i det som representanten Knut Strand har sagt under våre sams merknader, og også i det representanten Asbj. Solberg no har sagt, om heimkjøp av aksjar i Norsk Hydro. Som det har vori streka under, så er dette vår største industriverksemd, og han har ein så sentral og verdfull plass både innafor vårt jordbruk og for næringslivet vårt i det heile at det må vera ein varsam og god politikk å få så mykje av aksjar attende på norske hender som råd er, no etterkvart som høve gjev seg.

Det som eg òg hadde hug til å streka litt under, det var dette om å gje høve for arbeidarar og tenestemenn - og eventuelt andre - til å få kjøpa av desse aksjar som no vert heimkjøpte. Det skulle synast rimeleg at dei arbeidarar og tenestemenn som gjennom eit langt liv har sliti og arbeidt og lagt ned mykje verdfullt i denne verksemda, får høve til å kjøpa aksjar, ikkje minst av den grunn at det - så vidt eg er orientert - i Hydro etter krigen er gjort heller store overprisavskrivningar. Dette vil då sjølvsagt bli eit stort pluss for verdet av aksjane, og ingen ting skulle vera meir rimeleg enn at dei som har lagt ned sitt arbeid i denne verksemda, òg fekk høve til å kjøpa aksjar og nyta godt av dei verde som der er skapte.

Eg kan vera med på fleirtalstilrådinga om løyve til å kjøpa heim aksjar for 2 millionar kroner med den merknad at det må bli høve for arbeidarar og tenestemenn - og eventuelt andre - til å få kjøpa dei. Det har tidlegare også vori nemnt kommunar som kunne ha interesse av det. Eg trur det var berre sunt og godt, og at det sikkert ville skapa monaleg meir interesse og aktivitet kring produksjonen i Norsk Hydro, om arbeidarar og tenestemenn fekk eit slikt høve.

Hambro: Det er en besynderlig villfarelse hvori hr. Kvamme og også hr. Strand synes å befinne seg, når de snakker om å «tilbakekjøpe» aksjene på norske hender. Hydro har aldri vært på norske hender i den forstand, Hydro var aldri blitt reist uten den utenlandske kapital. Man må jo være klar over at det er et vesentlig annet grunnleggende forhold enn det enkelte representanter her synes å operere ut fra.

Det har vært alminnelig enighet om at makten skulle ligge i Norge. Det gjør den, ganske uansett om man bevilger

disse 2 millioner. Når jeg er meget sterkt imot denne bevilgning, er det fordi jeg overhodet ikke vil være med på å yde noen bevilgninger til den art foretagender i dag, før vi vet hvilken konstitusjonell og juridisk stilling de blandede statsselskaper står i til Stortinget og under vårt forfatningsvesen i det hele. Vi er her vidne til en stadig utglidning. Det har vært meget skarpt motsatte meninger om hvem det er som skal representere statens interesser. Hittil har det vært slik at en departementsmann møter opp, av og til har en statsråd møtt opp i enkelte av disse selskaper og har sagt: Staten, det er meg! - I Stortinget er det et stort antall representanter som ikke deler den oppfatning. Og før man har fått dette grunnleggende viktige spørsmål klarlagt, vil jeg ikke være med på å gå videre på den vei som man her er inne på.

Vi som har vært med i en del år under den utvikling som har funnet sted, vi vet med hvilken glede vi har fulgt hjemkjøp av bedrifter som vi mente skulle være på norske hender. Den største av dem var vel Borregaard. Men det var ikke staten som løste spørsmålene, det var de private interesserte. Det samme har vært tilfellet med en rekke andre bedrifter. Når det har vært nevnt enkelte bedrifter her hvor de norske interesser kanskje ikke kunne få den representasjon de skulle ha uten statens hjelp, så står disse i en særstilling. Her foreligger ikke noe slikt. Det er jo også en ren forvirring i tankegangen - så vidt jeg kan skjønne det - hos ellers klarttenkende representanter, når de tror at de kan stemme for innstillingen under en forutsetning som ikke inneholdes i innstillingen, og som ikke er bindende for Regjeringen, - ikke på noe punkt. De måtte da forlange en alternativ votering mellom innstillingen som den foreligger, og innstillingen med den klausul at de aksjer som blir innkjøpt, alene kan disponeres på den og den måte. Hvis ikke er det fullkommen likegyldig om de tar noe forbehold. De forutsetninger som de enkelte representanter måtte ha, er i ingen henseende bindende for staten i en sak som denne.

Og det er jo ikke bare dette forhold med valutaen som har vært nevnt, som spiller inn. Hvis det var en betydelig samfunnsinteresse det var spørsmål om, tror jeg ikke det var noen her som ville mene, at man ikke kunne eller burde skaffe disse 2 millioner. Men for alvor kan ingen prøve å hevde at det er slik. Og hvorledes vil man overhodet gå frem når man ønsker å interessere utenlandsk kapital i Norge, når man hevder at det er av vesentlig betydning å få utenlandske investeringer i Norge, og man så sier at har man fått dem, så gjelder det med gode eller dårligere midler å få tilbake de aksjer som måtte være overtatt av utlendinger, å bringe dem tilbake på norske hender? Jeg tror man skal være litt forsiktig. Som hr. Ingvaldsen var inne på: Det er uhyre lite tilfredsstillende å avgjøre en sak som denne for lukkede dører, - med en debatt som ikke kan offentliggjøres, og som bare fremtidens historikere engang vil kunne ta doktorgrader på, det være seg i sosialøkonomi, i historie eller i de

alminnelige villfarelsers teorier. Hva vi sier og gjør her, blir ukjent for den norske almenhet. Men selve avgjørelsen blir ikke ukjent for det utenlandske publikum som her måtte være interessert. Det har vært ikke lite av en reklame i utlandet for norsk virksomhet at Norsk Hydro har vært drevet på den måte hvorpå det har vært drevet, at aksjene har vært notert ute på den måte som skjedd er, at alle har interessert seg for det. Det vil ikke fremme bestrebelsene for å få utenlandsk kapital interessert i Norge, at man fortsetter på den vei man har gått, og kjøper opp aksjer ad veier som man kan være helt forvisset om aldri vil være helt dulgte eller helt hemmelige for dem ute, som følger med her. Hvis man mener at vi trygt kan unnvære den utenlandske kapital, så kan man gjøre dette. Jeg har for min personlige del alltid stillet meg noe tvilende til de altfor sterkt understrekede ønsker om å få utenlandsk kapital investert, jeg hadde nær sagt, i en hvilkensomhelst art av foretagender. Men hvis man har den mening som Arbeiderpartiets talere ga sterkt, nesten lidenskabelig og lyrisk uttrykk for under de siste store debatter her, er det jo helt ufattelig hvorledes man nu vil gå videre på den vei som komiteens flertall her innbyr Stortinget til å følge.

Erling Petersen: Når jeg har bedt om ordet, er det fordi hr. Evensen ville gjøre denne sak til det han kalte «en stor nasjonal sak». En stor nasjonal sak ville vi alle være forpliktet til å støtte i denne sal. - Jeg vil ikke støtte denne sak, ut fra det synspunkt at det ikke er nasjonale interesser som står på spill i det hele tatt. Det er en kjensgjerning at på norske hender vil det allerede sitte 56 pst. av aksjene. Det vi vil ha interesse av å vite, er hvilke nasjonale interesser det er som ikke kan ivaretas med 56 pst. av aksjekapitalen? Vi må kunne få en klar påvisning av det forhold hvis man vil påberope seg nasjonale interesser som motiv i denne sak. Det nytter ikke bare å si at det er en stor nasjonal sak.

Hensikten ligger vel på et annet område, nemlig å få statens beholdning av aksjer opp i minst 50 pst.

Det har vært sagt fra ansvarlig hold innen Arbeiderpartiet at man ikke skulle ha noen videre fremstøt i retning av *sosialisering*, uten at spørsmålet var forelagt folket i valg. Dette spørsmål blir ikke forelagt noe folk i valg. Det blir i det hele tatt ikke forelagt folket. Det avgjøres i et hemmelig møte. Men det er en sosialisering som vil være effekten av disse innkjøpene, som vel kommer til å fortsette til man har nådd de 50 pst.

Det jeg vil understreke, er at det er ingen nasjonale interesser som er i fare på dette punkt, med den sammensetning aksjekapitalen i øyeblikket har, og det er derfor jeg kommer til å stemme mot kjøpet.

Ivar Norevik: Jeg hadde i grunnen ikke tenkt å si noe i denne saken, men etter å ha hørt representanten Kvammes

innlegg, synes jeg det er grunn til å se litt på de synsmåter som Kristelig Folkeparti her legger fram og som det mener en bør følge. Hr. Kvamme sa at de store overprisavskrivninger som staten hadde gitt anledning til å foreta i disse etterkrigsårene, og likeså de skattelettelser selskapene hadde fått, måtte det være rett å la arbeidere og funksjonærer, altså privatpersoner, få nyte godt av, derved at man solgte aksjene til disse. Det som er det faktiske forhold, er at man har gitt Norsk Hydro særrettigheter for dermed å kunne reise en del industri som ansåes nødvendig, ikke minst for norsk jordbruk, for å dekke det behov som var der. Man har fått ekstraordinære skatteavtaler for de anlegg man var særlig interessert i. Jeg har forstått det slik at når man har fulgt denne linjen, var det ikke for at enkeltpersoner skulle nyte godt av disse særrettigheter og senere skulle høste inn de fordeler som et industrianlegg hadde fått, nettopp ved disse ekstraordinære skattelettelser og ekstraordinære overprisavskrivninger, men det var fordi man ville løse de store oppgaver, enten det gjaldt å dekke et nasjonalt behov eller å dekke behovet for eksport. Ut fra det synspunkt tror jeg vi må betrakte forholdet. Det var svært interessant at hr. Kvamme staket Kristelig Folkepartis linje så greit opp i disse spørsmål som han nå gjorde. Han mener dermed at de skattefordeler som enkelte selskaper får, eller den skattebelastning som andre personer og andre selskaper må ta som følge av denne skattelettelse, den skal komme de enkelte arbeidere, funksjonærer eller privatpersoner til gode som eventuelt har råd til å kjøpe disse aksjene. Jeg har forstått det slik at hensikten med en økt produksjon og en rasjonell utnyttelse av produksjonsapparatet, den har ikke vært at det bare skulle være arbeidere og funksjonærer ved vedkommende bedrifter som skulle nyte godt av det. Det er ikke på det grunnlag spørsmålet må diskuteres. Jeg har forstått det slik, og slik har det også alltid vært resonnert, at etterhvert som man forenkler produksjonen, etterhvert som man får nye maskiner som produserer billigere og bedre, skal det innvirke på vareprisene. De skal ikke fortsatt ligge på samme nivå når de blir billigere i produksjon. Og levestandarden for det hele folk skal dermed stige. Det er altså mot dette syn, det som Kristelig Folkeparti gjennom representanten Kvamme her har lansert. Jeg synes det er interessant at det er kommet fram. Under finansdebatten kom det en etterlysning etter Kristelig Folkepartis ansikt. Nå har vi håp om at det vil merkes litt etter hvert.

Torgeir Berge: I motsetnad til representanten Erling Petersen trur eg ikkje det ville vera nokon fare for fleirtalet om det hadde lagt fram dette spørsmålet i val. Det kan etter mitt syn ikkje stå så kleint til at vi ikkje skulle ha høve til å gå til dette innkjøpet for å tryggja den verksemda det her gjeld - ikkje for Arbeiderpartiet, men for landet. Det er vel ikkje noka verksemd i landet som har så

mykje å seia for norsk næringsliv som Norsk Hydro. Tenk på jordbruket! Ut frå dette er eg med blant fleirtalet for å sikra Noreg ein større del i disponeringa og av eigedomsretten i dette selskapet.

Når det er eit mindretal som går inn for at desse aksjane kan staten kjøpa, og så skal staten selgja dei igjen - om det er nokon som vil kjøpa dei, så vil eg til det seia at for det fyrste er eg mot det prinsippet at staten skal gje seg til å vera aksjemeklar. Og er det for å gjera arbeidarane ei teneste, for å betra deira kår, så vil eg seia at det er då høve til å ta opp det spørsmålet til kvar tid også i andre tilfelle. Spør vi dei om staten skal realisera nokre av sine eigedomar til bate for arbeidarane, så vil svaret verta: Det vi er interesserte i, er trygge arbeidsplassar med rimelege arbeidstilhøve. Aksjeeigarar har vi nok ikkje tenkt å verta. - Eg røystar med fleirtalet her.

Sundt: Man må vel utvilsomt være enig i at det ikke er noe panikkartet forhold til stede i denne sak som gjør det nødvendig at staten à tout prix akkurat i dette øyeblikk behøver å øke størrelsen av sin aksjeportefølje. På den annen side kan man si at med det beløp som det her dreier seg om, det kan vel anslåes til ca. 1 pst. av aksjekapitalen, får staten for så vidt ikke noen aksjemajoritet ved dette innkjøp. Stigningen er fra 47,6 % til 48,6 %.

Men når jeg allikevel har betenkeligheter i denne sak, så er det ut fra de samme hensyn som hr. Hambro gjorde gjeldende, og som jeg må erklære meg enig i. Jeg må erklære meg enig i at før de konstitusjonelle forhold med hensyn til statsselskapene eller de selskaper hvor staten har en dominerende eller meget stor innflytelse, er klarlagt, er det grunn til å iaktta en viss forsiktighet med hensyn til å følge linjen videre fram.

Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at etter min oppfatning burde staten i dette tilfelle bare *formidle* hjemkjøp, og jeg mener at det er ønskelig at der formidles hjemkjøp av aksjer. Jeg hører til dem som mener at selv om man i sin tid har fått internasjonal kapital til å starte en bedrift, er det en fordel og bør være en nasjonal oppgave, nå å sikre innflytelsen på norske hender.

Jeg er også klar over at i de innviklede forhold det her gjelder, må det være én instans som driver oppkjøpet, og at det derfor for såvidt kan være rimelig at det er staten som varetar disse oppkjøpsinteresser. Men jeg er enig med hr. Hambro i at de som er av den oppfatning at staten her i tilfelle kun bør være en formidler, også bør være klar over at de vanskelig kan stemme for innstillingen hvis de ikke får adgang til en alternativ votering hvorved den forutsetning ganske bestemt blir fastslått, at de aksjer som innkjøpes, skal selges videre av staten til arbeidere og funksjonærer eller til andre norske borgere. Og her kan det etter min oppfatning ikke være spørsmål om bare en del aksjer, det må være alle disse aksjer som nå måtte bli innkjøpt.

Jeg mener at staten i dette tilfelle må spille en rolle som formidler. Hvis jeg ikke får anledning til en alternativ votering på disse premisser, blir jeg nødsaget til å stemme imot innstillingen.

Lars Evensen: Hr. Hambro begrunnet sitt standpunkt med at det var de uklare konstitusjonelle spørsmål i forbindelse med aksjeselskaper hvor staten har interesser, som gjorde at han måtte stemme imot innstillingen. Alle er vel enige om at om det er uklare forhold rent konstitusjonelt når det gjelder statens andel og statens deltagelse i bedriftsselskaper, må vi få det utredet og klarlagt. Det arbeidet er jo også i gang. Men om det er nye problemer her i forhold til dem som har vært før, det er jeg ikke så helt sikker på. Dette at staten kjøper aksjer og engasjerer seg i industrielle foretak, er ikke noe nytt av etterkrigstiden. Jeg bare minner om statens hjemkjøp av Grong-feltene omkring 1920. Og det er vel de samme spørsmål som kan melde seg nå som tidligere, nemlig hva det skal nyttes til, og hvordan det skal drives. Jeg kan ikke skjønne at det er noe avgjørende argument.

Hr. Hambro uttalte sin glede over at man kunne kjøpe hjem f.eks. Borregaard og andre bedrifter, og sa at vi var alle glade over det. Jeg er enig med hr. Hambro i det, og det er jo nettopp ut fra det syn jeg brukte uttrykket at jeg så dette at Hydro ble en norsk bedrift, som en sak av stor nasjonal betydning. Hr. Erling Petersen kunne ikke akseptere det. Hvis det er ordet «stor» det gjelder - og det er jo relativt - så kan jo det gå ut, men jeg mener fremdeles at det er av nasjonal betydning at Hydro kan bli en helst ren norsk bedrift.

Når det gjelder dette å kjøpe hjem aksjer i Hydro eller kjøpe hjem andre bedrifter fra utlandet, og forskjellen på om det er private som gjør det, eller om det er staten - det går stadig igjen i den aktuelle diskusjon om behovet for utenlandsk kapital - så kan jeg ikke skjønne annet enn at det kan være det samme, når det gjelder valutaforbruket, eller valutastillingen. Men jeg vil gjerne ha presisert, når hr. Hambro sa at man kjøpte hjem aksjer «med onde eller gode midler», at den praksis som har vært fulgt, er at man får tilbud om aksjer som er til salgs, og man kan kjøpe eller unnlate å kjøpe, det er avhengig av hvilken pris man får tilbud om. I de årene jeg har hatt med sakene å gjøre, har vi i flere tilfelle ikke kjøpt, på grunn av at kursen har ligget for høyt.

De utenlandske interesser i Hydro har fått en fair behandling. De store oppgjørene med de franske, sveitsiske og andre interesser har vært behandlet av Stortinget, og de har vært godkjent av den annen part, og det er en fair behandling. Og det må man alltid gå ut fra, at hvis man inviterer utenlandske investorer til å delta i norsk industriering eller kraftutbygging eller hva det måtte være, så skal de ha en fair behandling. Det forhindrer ikke

at vi, når vi får økonomisk evne til det, søker å løse ut de utenlandske interesser; men så lenge de er her, skal de ha en fair behandling, og det har de også fått i Hydro.

Knut Strand: Som eg nemnde i mitt fyrste innlegg, ser eg det slik at det er i norsk interesse at mest mogleg av aksjekapitalen i Norsk Hydro blir på norske hender. Det er det viktigaste. Men ei anna side er at eg ser det slik at det ikkje er turvande at staten kjøper opp meir aksjar enn han alt har.

Eg ser det vidare slik at det også kan bli spørsmål om å ta opp til førehaving om ikkje ein del av dei aksjane som alt tidlegare er innkjøpte, bør bli selde til arbeidarar og tenestemenn ved verksemda eller til andre norske borgarar. Men det spørsmålet må takast opp på eit breiare grunnlag og under eit ålment ordskifte, for enno er noko over 40 pst. av aksjekapitalen på utalandske hender. Dersom heile den norske aksjekapitalen blir spreidd over det heile land, så kan ein iallfall teoretisk tenkja seg at det kunne henda at ei utalandsk gruppe fekk fleirtal på ei generalforsamling. Eg ser det difor slik at dette å spreia dei aksjar som no staten alt har, det er eit spørsmål som må takast opp seinare og etter nærare utgreiing.

Dette er mitt prinsipielle syn. Hr. Hambro og andre har eit anna syn. Men det har ingen ting med «forvirring» å gjera når vi ser det slik at det er i norsk interesse at mest mogeleg av aksjane blir på norske hender. Difor vil eg røysta for den tilrådinga som ligg føre.

Eg kan nemna at trass i at ein går med på dette, så får ikkje staten 50 pst. av aksjekapitalen, så det spørsmålet får ein då koma tilbake til seinare. Men eg kan vera samd i - og det er det vi også har sagt i vår fraksjonsmerknad - at ein kan halda fram på ein varsam måte med å kjøpa aksjar som blir til sals. Eg meiner det slik at no har norske interesser og staten så store postar at det er ikkje naudsynt med panikkjøp og å kjøpa til kva kurs som blir kravd. Men eg ser det slik at det er klokt å kjøpa dersom ein finn dei kursane som ein får aksjar for, forsvarlege etter ei forretningsvurdering. Vi ser at det er nokså stor skilnad i kursane på dei aksjar som ein kjøper, men ein må vel vera samd i at kursane, jamvel dei høgste kursar som er betalte, er heilt forsvarlege sett frå ein forretningssynstad. Dersom det blir kjøpt seinare når ein nærar seg 50 pst., får ein koma tilbake til om ein skal setja strengare vilkår for vidare kjøp.

I dag vil eg røysta for tilrådinga, men dessutan vil eg setja fram dette framlegget:

«Regjeringa blir oppmoda om å greie ut spørsmålet om sal av dei aksjer i Norsk Hydro som blir innkjøpte frå utlandet, til arbeidarar og tenestmenn ved verksemda og eventuelt til andre norske statsborgarar.»

Eg går då ut frå at saka seinare kjem fram for Stortinget, men eg synest det ville vera det tryggaste at ein fyrst fekk ei utgreiing. Her må ein då gjera greia for kva

kursar ein i tilfelle skal selja til, og om ein arbeidar skal få kjøpa ei eller fleire aksjar. Dersom ikkje arbeidarar og tenestmenn er interesserte i å kjøpa desse aksjane, må ein ta opp spørsmålet om at andre norske borgarar får kjøpt.

Presidenten: Hr. Strand har satt fram det forslaget han sjøl nettopp refererte.

Wikborg: Vi har bare i vår generasjon kjøpt hjem fra utlandet Borregaard, Sulitjelma, en vesentlig del av Hydro, og Union. Jeg tror ikke at vårt hjemkjøp av disse store industrier på noen som helst måte har skadet vår posisjon i utlandet. Tvertimot. Jeg tror ikke fremmed kapital av den grunn er mer engstelig enn den ellers ville være for å investere penger i Norge. Om vi nå på helt frivillig basis kjøper en del aksjer til i Hydro, vil det sikkert ikke på noen som helst måte influere på utenlandske investors' syn på å anbringe penger i Norge, så jeg kan ikke skjønne at det argument skal spille noen rolle.

Heller ikke synes jeg at argumentet med de 50 pst. spiller noen rolle i denne saken, all den stund vi alle vet at om man får kjøpt aksjer for disse 2 millioner, kommer statens andel ikke opp i 50 pst. Ellers er jo å si at den som representerer en så stor post som staten allerede sitter med i Hydro, den dominerer faktisk et selskap, enten han har litt over eller litt under 50 pst.

Hr. Norevik kom, så vidt jeg forstod, med et lite angrep på mitt parti, og sa at vi nå hadde avdekket våre mer eller mindre skumle planer og hensikter. Hva er det vi foreslår? Hva er det vi henstiller til Regjeringen? Jo, det er at de veltjente arbeidere og funksjonærer som kanskje et langt arbeidsliv har virket i Hydro, også skulle få den fordel av sin innsats at de skulle, om de så måtte ønske, på rimelig måte kunne bli medeiere i den bedrift de har ofret sin arbeidskraft på. Det er underlig at det skal bli sett på fra Arbeiderpartiet som noe farlig og uheldig. Jeg trodde tvertimot at det var også Arbeiderpartiets ønske at man så langt som mulig skulle tilgodese nettopp dem som gjennom sitt arbeid har vært med å skape en bedrift. Noe annet og mere ligger ikke i den henstilling som komiteens medlemmer hr. Kvamme og hr. Knut Strand har gjort.

Det er da ganske naturlig - når et selskap får anledning til å foreta store avskrivninger og legge seg opp store reserver, sånn at det også i en ugunstig konjunktur kan være en levende og sterk bedrift - at vi ønsker at så meget som mulig av en slik bedrift skal være på norske hender og gjerne også på deres hender som gjennom sin arbeidsinnsats er knyttet til bedriften. Jeg ser sånn på denne saken at vi her er med på å bli enda mer herre i vårt eget hus, og jeg ser det slik at det er en fordel for vårt land at vi mest mulig har våre verdier og herligheter på norske hender. Det er ut fra det synet jeg vil stemme for innstillingen, idet jeg også vil stemme for hr. Strands forslag.

Statsråd Handal: Når jeg har hørt på debatten, har jeg sittet med et inntrykk av at det ble brukt argumenter som egentlig kunne vært ført i marken i møte for åpne dører og ikke i et lukket møte i Stortinget. Det er unødvendig å peke på Hydros stilling i vårt lands næringsliv. Det er unødvendig å peke på hvilken betydning Hydro har og også vil få for utviklingen av næringslivet i vårt land geografisk og på forskjellige felter. Jeg synes derfor at det er nokså naturlig at det burde være et samarbeid nettopp om dette å bringe flest mulig av disse aksjer hjem til landet vårt. Hr. Ingvaldsen var inne på spørsmålet om samarbeid, og jeg vil si at i denne saken burde man være sterkt interessert i utfra nasjonale hensyn å samarbeide, slik at dette selskapet ble et helt igjennom norsk selskap, eller mest mulig et norsk selskap. Her er det jo ikke snakk om panikk-kjøp på noe som helst område. Det er spørsmål om å ha en bevilgning stående til disposisjon for de tilfelle som skulle melde seg for hjemkjøp av aksjer. Det som er lagt fram, forteller også at det ikke har vært noe panikk-kjøp på noe som helst tidspunkt.

Jeg tok egentlig ordet kun for å si at jeg må være uenig i det forslaget som er fremmet av hr. Strand. Å fremme et forslag for et enkelt selskap med dette mandat, synes jeg må være fullstendig galt. Det er en sak som har ganske andre perspektiver, og som må utredes med et ganske annet mandat og på et ganske annet vidt felt enn det som kan gjøres her. Men ellers er jeg svært glad for den interesse som fra de forskjellige partiers hold i denne sak er vist for arbeidere og funksjonærer i selskapene. Det vil mange ganger bli anledning til å minne om den sak. Jeg kan imidlertid ikke tilrå å vedta hr. Strands forslag, - en utredning for et enkelt selskaps vedkommende.

Sundt: Etter statsrådens forhåndsbedømmelse av hr. Strands forslag er det vel ganske gitt at dette forslag, som vi vel allesammen kanskje kunne stemme for, iallfall i den legale form for begravelse gjennom oversendelse til Regjeringen, nå er blitt et slag i luften. Tilbake står derfor i virkeligheten kun innstillingen. Jeg ville kunne ha stemt for innstillingen hvis ordet «fortsetter» var ombyttet med ordet «formidler», men da dette selvfølgelig er utenfor mulighetens grenser, har jeg ikke annet å gjøre enn å stemme imot innstillingen.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Industridepartementet på vegne av staten fortsetter hjemkjøp av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstofaktieselskab for inntil kr. 2 000 000 som posteres i statsregnskapet under kap. 1009, Tilfeldige utgifter i alminnelighet.

Presidenten: Hr. Ingvaldsen har tatt opp mindretallets forslag om at proposisjonen ikke bifalles.

Hr. Knut Strand har satt fram dette forslaget:

«Regjeringa blir oppmoda om å greie ut spørsmålet om sal av dei aksjer i Norsk Hydro som blir innkjøpte frå utlandet, til arbeidarar og tenestmenn ved verksemda og eventuelt til andre norske statsborgarar.»

Presidenten vil foreslå at hr. Strands forslag blir oversendt Regjeringen - og betrakter det som vedtatt.

Hambro: Jeg vil gjerne rette et spørsmål til hr. Strand og det mindretall han representerer: Vil det stemme for innstillingen uansett den skjebne dets forslag får? Hvis ikke måtte man først stemme over hr. Strands forslag.

Knut Strand: Eg har sagt eit par gonger frå talarstolen i Stortinget at eg kjem til å røysta for tilrådinga, men eg vil gjerne streka under mitt prinsipielle syn om disponeringa av dei aksjar som blir innkjøpte.

Presidenten: Mindretallet kan naturligvis stemme for et forslag under de bestemte forutsetninger mindretallet selv i sin innstilling og under sine innlegg i debatten har gitt uttrykk for.

Presidenten går ut fra at en kan stemme på den måte at innstillingen settes under avstemning. De som er enige i hr. Ingvaldsens forslag, får anledning til å gi uttrykk for det ved å stemme mot innstillingen.

V o t e r i n g :

Mot 34 stemmer ble komiteens innstilling vedtatt.

Referat:

1. Kgl. meld. om målsettingen for Kystartilleriet og Luftvernartilleriet.
Enst.: Tilstilles militærkomiteen.
2. Kgl. meld. om regler om oppgjør mellom Noregs Sildesalslag og Prisreguleringsfondet for sild.
Bestemmelser om prisregulering for sildemel- og sildoljefabrikkene.
Enst.: Tilstilles finans- og tollkomiteen, forsterket med 2 medlemmer av sjøfarts- og fiskerikomiteen, oppnevnt av denne.

Protokollen ble deretter opplest og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hevet kl. 14.